

Jeřábek, Richard

**Činnost semináře pro etnografii a folkloristiku University J. E. Purkyně
v Brně v letech 1959-1961**

*Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. F, Řada
uměnovědná. 1962, vol. 11, iss. F6, pp. 163-165*

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/110697>

Access Date: 21. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

VEREJNĚ PŘEDNÁŠKY O HUDBĚ

Odb. asistent Rudolf Pečman přednášel 20. dubna 1961 v Praze v Sekci koncertních umělců Svazu československých skladatelů na téma: *K některým otázkám interpretace hudby 17. a 18. století.*

Odb. asistent Rudolf Pečman přednášel 24. listopadu 1961 ve Svazu československých skladatelů v Praze na téma *Interpretační umění Pěveckého sdružení moravských učitelů.*

Prof. dr. Jan R a c e k, DSc, přednášel na téma Helfertův odkaz dnešku v Hudebně-historickém oddělení Moravského muzea v Brně 27. března 1961. Přednáška, konaná péčí Moravského muzea a odbočky Svazu československých skladatelů, byla doplněna přednesem Smetanova kvarteta Z mého života v podání Janáčkova kvarteta.

Prof. dr. Jan R a c e k, DSc, byl delegátem Svazu československých skladatelů na II. maďarské hudebněvědecké konferenci v Budapešti pořádané k 150. výročí narozenin Fr. Liszta a k 80. výročí narozenin Bély Bartóka ve dnech 25. až 30. září 1961. Pronesl přednášku *I. Janáček a B. Bartók ve světové hudbě.*

Doc. dr. Bohumír Š t ě d r o ň, CSc, proslovil 23. března 1961 k 75. nedožitým narozeninám prof. Vladimíra Helferta přednášku na téma *Helfert-bojovník.* Přednáška se konala péčí filosofické fakulty UJEP a za spolupráce odbočky Svazu československých skladatelů k oslavě 40. výročí KŠČ v aule filosofické fakulty. Spoluučinkovala prom. hist. Alena Němcová-Grulichová (zpěv) a Milan Máša (klavír).

Odb. as. dr. Jiří V y s l o u ž i l, CSc, se zúčastnil jako delegát Svazu československých skladatelů Mezinárodního hudebního festivalu v anglickém Edinburgu na podzim r. 1961.

ČINNOST SEMINÁŘE PRO ETNOGRAFII A FOLKLORISTIKU UNIVERSITY J. E. PURKYNĚ V BRNĚ V LETECH 1959—1961

Tato zpráva navazuje na jubilejní stať „10 let etnografického semináře University v Brně“,¹ jejíž vydání se autor — zakladatel a dlouholetý ředitel semináře prof. dr. Antonín Václavík — nedočkal. Nečekaně zemřel 4. prosince 1959.² Václavík měl na vývoj práce etnografického

¹ SPFFBU, roč. VIII, 1959, E4, str. 101—107.

² Nekrology: *O. Sirovátka*, Folklor v díle Antonína Václavíka, Radostná země X, 1960, str. 50—54; *R. Jeřábek*, Prof. Dr. Antonín Václavík (12. VII. 1891 — 4. XII. 1959), Etnografia Polska IV, 1961, str. 333—339; *R. Jeřábek*, Prof. PhDr. Antonín Václavík, Výroční zpráva Anthropologické společnosti za rok 1959, str. 11; *R. Jeřábek*, Za prof. dr. Antonínem Václavíkem, U 60, III, č. 1, str. 6; *R. Jeřábek*, Wspomnienie pośmiertne o Prof. Drze Antonim Václaviku, Polska Sztuka Ludowa XIV, 1960, str. 120—121; *J. Jančář*, Za universitním profesorem dr. Ant. Václavíkem, Slovácko 1959, č. 2, str. 1—2; *J. Podolák*, Zomrel prof. Antonín Václavík, Slovenský národopis VIII, 1960, str. 520; *E. Baláš*, Odešel univ. prof. dr. Antonín Václavík, Československá etnografie VIII, 1960, str. 103; *J. Žila-Lipjan*, Zemřel velký moravský národopisec, Rozkvět (okr. noviny Novojicka) XI, č. 12, str. 4; *V. Kovářů*, Zemřel prof. A. Václavík, Zprávy Krajského vlastivědného ústavu v Gottwaldově 1960, č. 1—2, str. 53; *L. Kunz*, Prof. Dr. A. Václavík, Demos I, 1960, str. 240—241; ve Zprávách Společnosti československých národopisců 1959, č. 1—2, str. 12, uveřejnil jejich redaktor K. Chotek anonymní hanopis, v němž se pokusil snížit význam Václavíkovy práce pro vývoj českého a slovenského národopisu.

semináře, zejména v počátečních letech, nemalý vliv. Jeho nespornou zásluhou bylo to, že vedl své posluchače k samostatné výzkumné a vědecké činnosti; kladl důraz především na sběr a hodnocení autentického terénního materiálu. Ostatně na všech významných moravských etnografických a folkloristických pracovištích působí dnes pod vlivem tohoto úsilí Václavíkovi žáci, absolventi brněnského univerzitního semináře.

Záhy po Václavíkově úmrtí došlo v oddělení pro etnografii a folkloristiku, které bylo rozhodnutím nadřazených složek vyčleněno z katedry prehistorie a etnografie a tvoří od roku 1961 společně s oddělením pro dějiny umění a s oddělením pro hudební vědu katedru dějin umění a národopisu, k některým změnám v koncepci i provádění pedagogické a vědecko-výzkumné činnosti. Byla provedena zevrubná revize učebního plánu etnografie a folkloristiky v tom smyslu, že byl položen větší důraz na praktickou výuku v seminářích a cvičeních, byly do plánu zařazeny povinné exkurse do terénu a muzí a povinné každoroční praxe v terénu a v muzeích. Všichni řádní posluchači byli zapojeni do pomocných prací při řešení resortních vědecko-výzkumných úkolů (např. bibliografie, přetáčení zvukových snímků apod.). Celkově se výuka konsolidovala a prohloubila. Důležitou roli v tom sehrála vnitroustavní pomůcka, vydaná pracovníky semináře za přispění externích přednášejících — 50stránkový přehled učební látky etnografie a folkloristiky se seznamy povinné a doporučené literatury. Zvlášť velký význam má tato pomůcka pro externí posluchače, kteří přicházejí do styku se seminářem jen občasně. Je závazná pro všechny učitele i posluchače, jak v přednáškách, tak i v přípravě ke zkouškám. Tato příručka se natolik osvědčila, že po některých úpravách a doplňcích bude rozmnožena znovu.

V posledních letech byla (též pomocí externích učitelů) podstatně rozšířena výuka některých specializací, zejména folkloristiky. Jako jediný v českých zemích bude seminář vychovávat specialisty v oboru hudební folkloristiky. Již po několik let přednášejí pracovníci semináře úvod do studia etnografie a jiné speciální přednášky pro posluchače prehistorie a dějin umění (geneze a přehled lidového umění), kde jsou zařazeny tyto lekce do učebních plánů. Nepodařilo se však zatím prosadit oprávněný požadavek seznamovat s dějinami kultury českého a slovenského lidu i posluchače historie, zejména ty, jejichž budoucím povoláním bude učitelství dějepisu. I na pedagogických institutech bude nutno do výuky zařadit vybrané kapitoly z dějin kultury lidu.

Již delší dobu usilují přednášející etnografie a folkloristiky o uplatnění nových metod ve výuce, mj. též o využívání technických pomůcek. Avšak toto úsilí bude iluzorní potud, pokud se nepodaří oddělení získat odborného dokumentátora, který by kromě speciálních prací, spojených s plněním vědecko-výzkumných úkolů, připravoval učební pomůcky podle potřeby přednášejících (např. diapozitivy, kopie filmů, nákresy, kopie zvukových záznamů folklóru apod.). Dosud ztrácení čas přípravou těchto pomůcek přednášející, což je neohospodárné z časových i finančních důvodů. Přidělení odborné síly je též nutným předpokladem soustavnosti v budování dokumentace pro vědecko-výzkumné úkoly.

Neocenitelným zdrojem praktických poznatků pro pedagogickou práci jsou pracovníkům semináře cesty do terénu. Moravské etnografické oblasti mají možnost poznávat při srovnávacích terénních výzkumech. V zájmu zkvalitnění přednášek o slovenské lidové kultuře umožnil rektorát university v roce 1961 všem pracovníkům semináře na jejich žádost vykonat bezmála týdenní cestu služebním vozem po celém Slovensku. Při této orientační cestě pořídili více než 200 černobilých negativů a 150 barevných diapozitivů s tematikou lidové architektury pro potřeby výuky.

Ve vědecko-výzkumné práci oddělení pro etnografii a folkloristiku došlo v roce 1960 ke konsolidaci, která se projevila hlavně v soustředění na hlavní úkoly a v počtu i kvalitě publikovaných prací všech členů pracoviště. Důležitým rysem této revize vědecké činnosti byl přechod ke kolektivnímu řešení úkolů. První kolektivní populárně-vědecká knižní práce, věnovaná

lidové kultuře na Podluží, byla již v roce 1961 odevzdána do tisku a vyšla v roce 1962. V současné době se zpracovává pro tisk monografie o lidovém umění na Valašsku. Tyto práce jsou důležitými úkoly resortních vědecko-výzkumných plánů, z nichž výzkum na jihovýchodní Moravě má velkou politickou důležitost, protože řeší otázku etnicity lidové kultury na moravsko-rakouském pohraničí. Výzkum lidové kultury na Valašsku se úzce dotýká otázky proměn lidové kultury v období socializace vesnice. V roce 1961 byly uzavřeny práce na monografii hornácké obce Nové Lhoty, kterou zvolil zemřelý prof. Václavík za východisko k výzkumu Hornácka. Byly staženy všechny hotové rukopisy, které budou publikovány časopisecky, a byla ustavena nová redakční rada, která připraví do tisku kolektivní krajevou monografii Hornácka.

Bozsáhlá je veřejná činnost pracovníků semináře. Velmi úzce spolupracují s některými muzei (pro některá moravská muzea zpracovali nebo recenzovali etnografické oddíly libret výstavních sbírek a výstav), všichni jsou aktivními členy Společnosti československých národopisců při ČSAV, členy Ústředního poradního sboru pro lidovou hudbu a zpěv, členy etnografické sekce Ústřední muzejní rady, členy redakčních rad odborných časopisů atd. Pro veřejnost proslavili řadu přednášek a besed o lidovém umění a lidové kultuře v Československu, o vzniku některých církevních svátků a náboženských obřadů, o cestách do zahraničí (SSSR, Egypt, Tunisko, Kuba aj.). V letech 1959–1961 připravili řadu instruktivních i uměleckých pořadů pro Československý rozhlas o významu a poslání národopisné vědy, o lidové umělecké tvořivosti, několik speciálních pořadů o lidové hudbě a písni apod. Každoročně působí jako předsedové a členové ústředních, krajských i okresních porot Soutěže lidové umělecké tvořivosti a Soutěže tvořivosti mládeže.

Nezbytným doplňkem pedagogické i vědecké práce v semináři je činnost organizačně-administrativní, kterou přednášející vykonávají sami pro naprostý nedostatek pomocných sil. Zvláštní pozornost je věnována doplňování knihovny, v níž počet svazků vzrostl zakoupením soukromé knihovny po prof. Václavíkovi v roce 1960 na 5324. S podstatným rozšířením příruční knihovny se v budoucnu nepočítá, protože literaturu z příbuzných disciplin soustředí Ústřední knihovna fakulty. Selektivní příruční knihovna bude doplňována zejména slovenskou etnografickou a folkloristickou literaturou. Stále ve větší míře se podílí na kompletování knihovny mezinárodní výměna. Též archiv fotografií a kreseb vzrostl v roce 1961 na 1900 kusů negativů a barevných diapozitivů a více než 2000 kusů zvětšenin, kreseb a maleb. Vsměs je tento obrazový materiál z moravských, částečně i ze slovenských etnografických oblastí. Mezi zvětšeninami je množství uměleckých fotografií s národopisnou tematikou. Podstatně je rozšiřován při terénních výzkumech archiv magnetofonových záznamů folklorního materiálu, založený v roce 1960.

V posledních letech navázali pracovníci semináře styky s mnoha vědeckými pracovníky a institucemi v Polsku, Maďarsku, Rumunsku a NDR. Zvláště slibně se rozvíjí spolupráce s některými polskými i maďarskými universitními i akademickými ústavy.

Veškeré úsilí všech pracovníků brněnského universitního oddělení pro etnografii a folkloristiku směřuje ke splnění hlavního cíle: v úzkém spojení s rozvojem samostatné vědecko-výzkumné činnosti pozvednout na vysokou úroveň pedagogickou práci.

Richard Jeřábek